

A Architectuur

De Hessenberg - biq stadsontwerp

door : Michiel van Raaij
fotografie : Stefan Müller
publicatiedatum : 14 december 2010
AWM editie : 38

De buitenste beuken van de gevel van het hoogste woongebouw in het plangebied zijn gesloten gebleven. Hierdoor lijkt het gebouw slanker en hoger dan hij werkelijk is

Zoals het is De Hessenberg

In de binnenstad van Nijmegen heeft biq stadsontwerp vier woongebouwen ontworpen. In het gevelontwerp wil het bureau uitdrukking geven aan het achterliggende draagconstructieve grid. Door aan te sluiten bij de Nederlandse bouwcultuur heeft architect Hans van der Heijden het complex zo gewoon mogelijk willen houden.

*Tekst Michiel van Raaij
Fotografie Stefan Müller*

“We zijn bijna direct gevelfragmenten schaal 1:20 gaan maken”, zegt architect Hans van der Heijden van biq stadsontwerp. Het stedenbouwkundig plan van AWG voor de Hessenberg in Nijmegen voorzag in twee ondergrondse parkeergarages, wat een moduulmaat van 5,40 meter opleverde voor de bebouwing erbovenop. Van der Heijden: “Onze eerste zorg was die maat zo te verschalen dat die in de binnenstad van Nijmegen zou passen.”

biq ontwikkelde een gevel waarin de onderliggende maatstructuur terugkomt in smalle, steensbrede penanten. De plaats van de verdiepingsvloeren wordt

weergegeven door een net zo smalle betonnen latei. Het feitelijke gevelvlak ligt iets terug van dit grid. De verdiepingshoogte, dubbele ramen liggen nog iets dieper. Dit reliëf vindt Van der Heijden belangrijk, omdat de gebouwen in de smalle straten van de locatie meestal onder een hoek gezien worden. “Een penant van 5 centimeter maakt dan het verschil.”

De penanten en lateien tonen de draagconstructie

In zijn gevelontwerpen wil Van der Heijden tonen wat erachter zit, zonder daarbij exact te zijn. Een ‘eerlijke leugen’, noemt hij het zelf. Van der Heijden verklaart geïnspireerd te zijn door de ideeën over tektoniek van Hans Kollhoff.

STEDENBOUWKUNDIG PLAN

Voor de Hessenberg in de binnenstad van Nijmegen ontwierp AWG – het bureau van de Vlaamse architect bOb van Reeth – een stedenbouwkundig plan waarin alzijdige woongebouwen kleine pleinen omsluiten. Smalle straten en doorgangen

verbinden de pleintjes. De woongebouwen zelf variëren in typologie en hoogte. Op aangeven van AWG vroeg opdrachtgever Heijmans biq vier gebouwen binnen het plan uit te werken. De andere gebouwen ontwierp AWG zelf.

In de noordoostelijke hoek ontwierp biq een deel van een gesloten bouwblok. De woningen worden hier ontsloten via een galerij. Ten zuiden hiervan staat een duo woongebouwen, waarbij de appartementen rond een kern met liften en trappen liggen. De grootste van de twee heeft, inclusief penthouse, een hoogte van tien verdiepingen. In het noordwesten van het plangebied ontwierp biq ten slotte een vrijstaand appartementengebouw met portiekontsluiting. De vier gebouwen bevatten in totaal 85 woningen.

Bij de gebouwen past biq drie verschillende raamformaten toe: smal, gemiddeld, breed. Zo kan het architectenbureau de openheid van de gevel afstemmen op de verschillende woningplattengronden en de specifieke situering van elk gebouw. Zo kan de gevel bijvoorbeeld bij een belemmering worden gesloten en voor een uitzicht worden geopend.

VARIATIE

De lateien liggen in principe tussen de penanten in. Alleen onder in en boven in de gevel lopen de lateien door om de penanten van een begin en einde te

Boven Bij belemmeringen zijn de ramen smaller. Bij uitzicht, zoals hier, zijn de ramen breder

Links Bij de aansluiting van de nieuwe buurt op de oude winkelstraat groeit de plint van de bebouwing uit tot een zelfstandig pand

voorzien. Onder in de gevel is de latei groter gedimensioneerd en functioneert deze als begrenzing van de donkere, in moduulstenen uitgevoerde plint. Boven in de gevel ontstaat door de beëindiging van de penanten een subtiële kroonlijst. Op de hoeken laat biq de penanten weg om – met alleen de horizontale lijn van de lateien – het alzijdige karakter van de gebouwen te benadrukken.

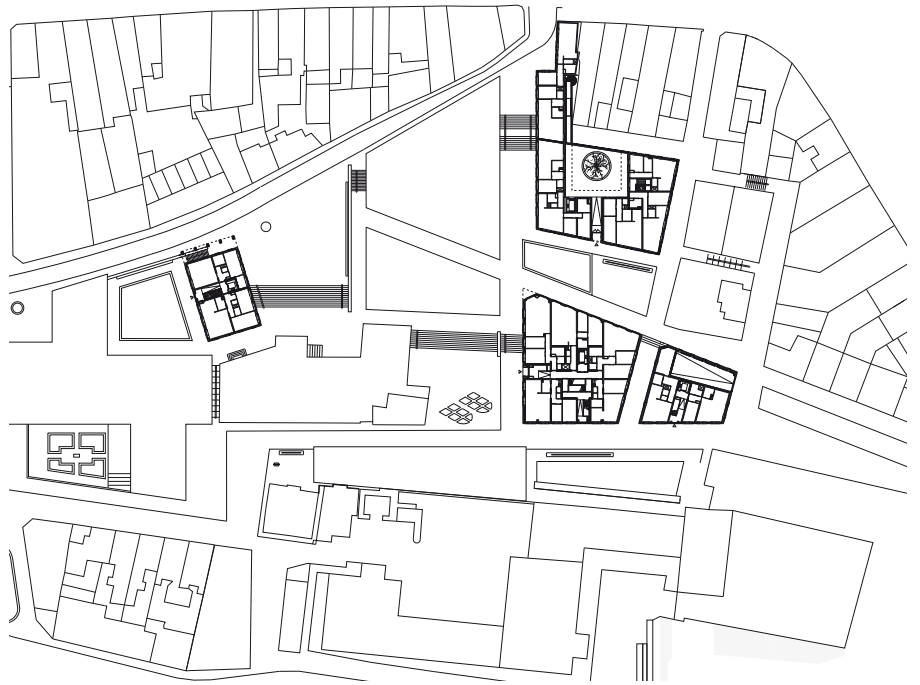
biq past het gevelsysteem consequent toe, zonder dogmatisch te worden. Wanneer daar reden toe is, varieert biq op het systeem. Om de hoogte van het woongebouw van tien verdiepingen te benadrukken lopen de penanten bij dat gebouw bij uitzondering door tot aan de dakrand. Tegelijkertijd zijn de buitenste beuken van de breedste gevels raamloos gelaten om het volume slanker te laten lijken en de verticale lijnen te benadrukken. Van der Heijden geeft toe dat de symmetrie van de gevel hier ook een verwijzing is naar het classicisme.

In de noordoosthoek van de plangebied doet biq iets totaal anders. Het plan raakt hier aan een middeleeuwse straat – nu een belangrijke winkelstraat. Hier op de hoek stond een paviljoentje met een natuurstenen plakkaat van krant De Gelderlander. De abrupte afbrekingen van de woorden op het plakkaat leverden het paviljoentje de bijnaam ‘Stottergevel’ op. Op initiatief van biq is het paviljoentje bij het plangebied getrokken en is het vervangen door een bij de straat passend,

“De architect moet de bouwpraktijk verinnerlijken”

groter bouwvolume. Het karakteristieke plakkaat ontbreekt niet.

De nieuwe ‘Stottergevel’ heeft biq ontworpen als een ‘uit de hand gelopen’ onderdeel van de plint. De vreemde positie van dit onderdeel binnen het totale plan bevalt Van der Heijden eigenlijk wel: “Heel dubbelzinnig.” In zijn ogen vormt de kleinschalige ‘Stottergevel’ een terloopse introductie tot de wat grootschaligere buurt erachter. “Op de plaats van de

De vier door biq stadsontwerp ontworpen woongebouwen liggen verspreid over het plangebied

nieuwe buurt stond voorheen trouwens een klooster”, vertelt Van der Heijden. Er stonden hier altijd al wat grotere gebouwen.

TRADITIE

Met het ontwerp voor De Hessenberg wilde Van der Heijden aansluiten bij de Nederlandse bouwcultuur. “De architect moet zich niet loswanen van de praktijk”, vindt Van der Heijden, “maar die bouwpraktijk verinnerlijken.” Alleen zo kan een architectuur ontstaan die bij deze tijd en plaats past, die een uitdrukking is van de Nederlandse cultuur.

“Nederland stond ooit tussen de Angelsaksische en continentale wereld in”, denkt Van der Heijden. “Maar met de opmars van de Angelsaksische cultuur zijn de zware gebouwen, die Berlage en Oud nog maakten, vervangen door dromen van skeletten met lichte gevels, die een willekeurige vorm aannemen.” De Nederlandse bouwcultuur kent echter vooral zware materialen, stelt Van der Heijden. Een heroriëntatie op de eigen traditie vindt hij daarom op zijn plaats.

“Innovatie interesseert me niet”, zegt Van der Heijden, “dat is weer zo’n Angelsaksisch woord.” Hij wil als architect ge-

woon goed werk afleveren. Werk dat door gebruik te maken van repetitie, symmetrie en tektoniek ‘stil’ is, niet opvalt. Het stedenbouwkundig plan van AWG liet volgens Van der Heijden geen ruimte voor monumenten. De Hessenberg is deel van het ‘fond’ zoals Willem Jan Neutelings de stedelijke achtergrond in zijn lezing op het Architectuur 2.0-congres drie jaar geleden noemde. De door biq ontworpen woongebouwen moeten bovenal gewoon zijn.—

Opdrachtgever

Heijmans, Amersfoort

Architect

biq stadsontwerp, Rotterdam

Team

Theo van de Beek, Hans van der Heijden, Rogier

Kant, Wiepkjen Kingma, Rick Wessels

Stedebouwkundige, supervisor

AWG, Antwerpen

Landschapsarchitect

MTD, Den Bosch

Constructeur

Goudstikker De Vries, Almere

Installatietechnisch adviseur

Visitech, Almkerk

Aannemer

Bouwcombinatie Heijmans Hendriks, Nijmegen

Realisatie

2010